

Рогозян Ю.С.

*аспірантка Донбаського державного технічного університету,
м. Алчевськ, Україна,*

Тарабановська С.В.,

*здобувач Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень НАН України,
м. Луганськ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНИЙ ФУНДАМЕНТ БАЛАНСУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОПОРЦІЙ

Сучасні макроекономічні тенденції обумовлюють необхідність дотримання балансу економічних показників, для стрімкого розвитку регіону. Вивченню та аналізу різних аспектів нерівномірності розвитку економік регіонів та її прояву у вигляді диспропорцій присвячені численні наукові публікації як вітчизняних, так і закордонних учених. Вивченням питань регіональної політики та диференціації регіонального розвитку займалися такі вчені, як: Н. Баранський, Х.Бос, Б. Губський, Б. Данилишин, З. Варналій, В. Геєць, Я. Жаліло, А. Мокій, У.Ізард, В.Лексін, О.Луговий, А.Маршалл та ін. У працях вищезгаданих вчених сформовано фундаментальні й прикладні засади вивчення диспропорцій територіального розвитку, розробки та реалізації регіональної політики.

На основі огляду публікацій, можна зробити висновок, що значна кількість публікацій, що висвітлюють питання диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів підтверджує актуальність та необхідність подальшого дослідження цього питання. Існують певні методології та моделі, що дозволять більш детально проаналізувати диспропорційні порушення у економіці регіону. Досліджуючи етимологію поняття диспропорції, зазначимо, що класичному розумінні пропорція являє собою певне співвідношення частин цілого. За матеріально-речовою ознакою економічні пропорції поділяються на трудові, речові та вартісні; за економічним змістом у їхньому складі виокремлюють народногосподарські, галузеві, міжгалузеві, територіальні, зовнішньоекономічні пропорції. М.Некрасов, наголошував на необхідності систематичного аналізу регіональних пропорцій, що формуються, з метою своєчасного запобігання можливості виникнення диспропорцій в регіональному розвитку народного господарства, планомірної підтримки та покращення його територіальної пропорційності [1]. Вчений виокремив шість основних класифікаційних груп територіальних пропорцій: регіональний розподіл природного комплексу, соціально-економічні регіональні пропорції, територіальні пропорції енергетичного комплексу, територіальні пропорції промисловості, територіальні пропорції агропромислового комплексу, територіальний розподіл транспортного комплексу.

Формування регіональних пропорцій є досить тривалим процесом у часі. Визначальну роль у їхньому утворенні відіграють "локалізація" виробництва (за А.Маршаллом), формування за рахунок існування "моторних" галузей або особливих населених пунктів, де концентруються інноваційні виробництва, "осей" та "полісів розвитку" (за Ф.Перру, Ж.Будвіль, П.Потьє), певний характер взаємовідносин між "центром" та "периферійними" регіонами (за Дж.Фрідманом), закономірності розповсюдження інновацій між регіонами (за Т.Хегерстрандом), взаємозалежність характеру розміщення виробництва та розселення населення (Н.Баранський), процеси урбанізації (П.Хаггет), особливості конкуренції та виникнення кластерів (М.Портер), глобалізація (В.Чужиков) тощо. В результаті дії зазначених чинників відбувається не тільки формування, а й безперервна динамічна зміна територіальних пропорцій, що є наочним підтвердженням дії закону нерівномірного розвитку. Тому за звичайних обставин підтримка ідеальної пропорційності виявляється дуже складним завданням. Водночас за умов належного втручання держави у процеси регулювання регіонального розвитку національної економіки можливе пом'якшення негативних наслідків порушення пропорційності.

Розглянемо нерівномірність розвитку, як основу регіональної диспропорційності. Слід пам'ятати про подвійний характер її впливу на економічний розвиток. Перш за все, він є позитивним, оскільки саме через нерівномірність створюються умови для високих темпів економічного розвитку регіонів-лідерів, підтягування до більш високого рівня розвитку відстаючих регіонів, формування "осей розвитку" тощо. Водночас очевидними є й негативні наслідки нерівномірного розвитку, на що багато дослідників звертали увагу. Розглядаючи теоретичні доробки Н.Баранського, слід виділити тезу про те, що можливість загострення нерівномірності розвитку обумовлена наявністю певної закономірності: "Існує міцний зв'язок і

взаємозалежність між характером розселення людей і розміщенням тих населених пунктів, в яких вони живуть, і характером і розміщенням виробництва» [2]. Зв'язок цей непрямий і не постійний, а історично мінливий, причому потрібно врахувати, що розміщення виробництва міняється сильніше, ніж розміщення населення. У працях сучасних дослідників, а саме О. Лугового, також маємо змогу висвітлити акцент на подвійному характері впливу нерівномірності на економічний розвиток: « У довгостроковому періоді за умови мобільності чинників фізичного і людського капіталу така ситуація може бути вигідна для всіх регіонів економічної системи, що розглядається. Регіони "центру" зростають швидше за рахунок агломераційного ефекту і спеціалізації у виробництві товарів ". Видатний економіст та маркетолог М. Портер, обґрунтовуючи власну теорію економічних кластерів, висловлює схожі ідеї: «Досить часто в умовах економіки, що розвивається, різні галузі групуються разом, при цьому в інших галузях діяльність, за винятком сільськогосподарської і розробки ресурсів, виявляється дуже слабкою або не ведеться зовсім [3].

На основі проведеного огляду, зазначаємо, що проблемі економічних диспропорцій регіонів приділяється значна частина уваги сучасних економістів. На даний момент відсутні єдині методологічні підходи щодо оцінки та аналізу пропорційності регіонального розвитку. Найчастіше автори обмежуються аналізом показників, які характеризують саме нерівномірність регіонального розвитку в масштабах країни чи на між державному рівні, часто ототожнюючи її з диспропорційністю. При цьому поза увагою вчених залишаються глибинні причини порушення внутрішньо-регіональної пропорційності та її вплив на ефективність функціонування всієї економіки країни. Крім того, незважаючи на численні наукові праці, серед дослідників до цього часу не прийнято єдиний понятійний апарат та не завершено процес формування методології досліджень, пов'язаних із вивченням й структуризацією регіональних диспропорцій, а також характером їхнього впливу на загальний розвиток національної економіки, не визначені чіткі критерії, за якими слід ідентифікувати та оцінювати ступінь глибини регіональних диспропорцій, відсутній цілісний механізм управління просторовим розвитком національної економіки з урахуванням процесів, що призводять до виникнення диспропорцій та проблемних територій в економічному просторі держави.

Література: 1. Некрасов Н.Н. Региональная экономика: теория, проблемы, методы. — 2-е изд. — М., 1978. — С. 139—140. 2. Баранский Н.Н. Избранные труды. Научные принципы географии / редкол. В.А.Анучин и др. — М., 1980. — С. 199. 3. Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. Теория и политика : учебник для вузов / под. ред. В.П.Колесова, М.В.Кулакова ; пер. с англ. — М., 1997. — С. 177—183.

Салин Ю.О.,

*викладач кафедри економічної кібернетики КФ ЗНУ,
м. Кривий Ріг, Україна*

НЕОБХІДНІСТЬ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджуючи економічний розвиток підприємства, багато вчених звертають увагу на важливість та необхідність дослідження питання оцінки конкурентоспроможності підприємства. Якщо окремо розглядати кожен з підходів вони не дають повної всеохоплюючої оцінки конкурентоспроможності підприємства. Для цього потрібно узагальнити існуючі підходи, та дослідити методику оцінки підприємства індивідуально. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства залежить від багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього характеру, що зумовлює необхідність використання системного підходу в дослідженні їх впливу. Системний підхід у сучасній інтерпретації дає змогу не тільки виявляти критичні фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств в умовах ринку, але й формувати відповідну стратегію управління їх розвитком [1, с. 34].

Конкурентоспроможність підприємств визначається, як здатність підприємств виготовляти і реалізовувати на споживчому ринку товари, які за ціною і якістю більш привабливі, ніж товари конкурентів. Дослідження підприємств конкурентів та умов конкуренції в галузі потрібно підприємству для визначення, в чому його переваги і недоліки перед конкурентами, і зробити висновки для вироблення підприємством власної успішної конкурентної стратегії і підтримки конкурентної переваги. Тому, оцінка конкурентоспроможності підприємства потрібна для визначення місця, яке займає підприємство на досліджуваному ринку